

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

לפני כבוד השופטים יהודית שבח, סג"נ, יונה אטדגי, שלומית יעקובוביץ

מערער פלוני
ע"י ב"כ עו"ד רועי מליק

נגד

משיב קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום
ע"י ב"כ עו"ד עופר שובל

פסק דין

השופטת ש. יעקובוביץ:

עסקינן בערעור על פסק דינה של ועדת הערעורים לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תשי"ט – 1959 (להלן: "החוק"), בראשות השופטת (בדימוס) ז. אגי מיום 11.3.2020, בגדרו נדחה ערעור שהגיש המערער על החלטת קצין התגמולים - המשיב מיום 25.8.2016 לפיה נדחתה תביעתו להכרת זכות על פי החוק, תביעה בה עתר להכיר בו כנכה צה"ל בגין מחלת הסכיזופרניה, בה לקה, על פי הנטען, תוך ועקב שירותו הצבאי (להלן: "פסק הדין").

ההלך לפני קצין התגמולים וועדות הערעורים

1. המערער גויס לשירות חובה בחודש אפריל 1989 בפרופיל 97 ובחודש דצמבר 1990 שוחרר בפרופיל 21 - הפרעת אישיות מורכבת סכיזואידית וארגון גבולי - לאחר אשפוז קצר בבית החולים 'שלוותה'.
- בחלוף כ- 15 שנה (19.6.2005), הגיש תביעתו להכרת זכות, בה טען לפגימה נפשית כתוצאה משלוש חבלות מתועדות שנחבל במהלך שירותו הצבאי (14.4.1989 - התזת סולר לעין, 10.11.1989 - תאונת דרכים, 10.1.1990 - נפילה ממגדל שמירה). עוד טען ש"היה עד לפגיעה בחייל ע"י מחבלים באזור דיר אל בלאח ... במסגרת גדוד רותם" (מסמך 624 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב).
2. בהחלטה מיום 2.3.2006 נדחתה התביעה מחמת התיישנות ובחירה בזכויות.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

המערער לא הסכין עם החלטה זו, ערעור שהגיש התברר בפני ועדת הערעורים בראשות כב' השופטת ע. רביד (ענ 563/06) ובמסגרתו חזר בו המשיב מטענת הבחירה בזכויות, טענת ההתיישנות נדחתה והמשיב נדרש לבחון את תביעתו של המערער לגופה.

3. במסגרת בירור התביעה נבדק המערער על ידי פרופ' רוברטו מסטר, מומחה בפסיכיאטריה, ולאחרון נמסר מידע נוסף על ידי ב"כ המערער, עו"ד מליק, ואמו של המערער. בחוות דעת מייעצת שערך, הנושאת תאריך 10.8.2016, קבע כי המערער "**סובל מהפרעה סכיזופרניה מזה שנים רבות**" וכי "**אין קשר של גרימה או של החמרה בין השירות בצבא**" ובין המחלה בה לוקה, אשר "**סביר**" ששני גורמים תרמו לפריצתה: האחד - "**הפרעות התנהגותיות ומשפחתיות רשות אשר החלו לפני גיוסו לצבא**", השני - "**שימוש של סמים שונים כולל סמים אלוצינטורים – שימוש אשר החל לפני גיוסו לצבא**" (מוצג ב' למוצגי המשיב).

4. על יסוד חוות הדעת המייעצת דחה המשיב את התביעה בהחלטה מיום 25.8.2016, מושא פסק הדין שלפנינו - "**...בקשתך נדחית, לאחר שהגעתי למסקנה, כי לא הוכח קשר סיבתי בין תנאי שירותך הצבאי ו/או האירועים מ- 14.4.89, 10.11.89, ו- 10.1.90 לבין מחלתך הנפשית.**" החלטתי התקבלה על בסיס החומר העובדתי והרפואי שעמד בפני ולרבות חוות הדעת מיום 10.8.2016 של ד"ר רוברטו מסטר. אין בכך כדי לאשר את הטענות העובדתיות שהועלו על ידך"

5. על החלטה זו, כאמור, ערער המערער בפני ועדת הערעורים בראשות השופטת (בדימוס) א. אגי (להלן: "הועדה") וטען כי "**חוות דעת מומחה המשיב רצופת שגיאות ואי דיוקים, וחומר מכך מתעלמת ממסמכים רפואיים אובייקטיביים, לרבות מסמכי אשפוז בבית חולים לחולי נפש בעת שירותו הצבאי ... אשר יש בהם כדי להעיד על מצב נפשי קשה ביותר ... , מצב נפשי אשר התפרץ לראשונה בעת שירותו הצבאי ... ועקב שירותו הצבאי**", עת שהיה כלוא לאחר שערך מהשירות עקב "**לחץ נפשי מתוקף היותו לוחם**" (מתוך הודעת הערעור).

5.1 המערער תמך ערעורו בחוות דעת רפואית מיום 10.11.2015, ערוכה על ידי ד"ר סרג'יו מרצ'בסקי, מומחה בפסיכיאטריה, ולפיה "**אין כל ספק אודות הקשר הסיבתי בין תנאי השרות לבין**

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

פריצת המחלה", אשר "הופיע(ה) במהלך תוקפה (תקופה) ממושכת של תפקוד טוב ביחידה לוחמת, בתנאים שהוגדרו על ידי הצבא עצמו כ: "במהלך שירותו כלוחם התמודד עם קשיים רבים, הן בשרות (לחצים ותפקוד כלוחם) וכל בעיות ת"ש" והיא נמשכת ללא הפוגה עד עתה" כאשר "האשפוז הראשון התרחש לאחר תקופה של עריקות, כאשר הוא נכלא בכלא צבאי, כנראה מבלי לשים לב למצב הנפשי שגרם לעריקות מלכתחילה".

5.2 המשיב הסתמך על חוות הדעת המייעצת וכן על חוות דעת מגיבה מיום 20.3.2017 שערך פרופ' מסטר, בה קבע כי "לא אובחנה הפרעה סכיזופרניה אצל המערער בזמן השרות", זו פרצה "שנים רבות אחרי השחרור מהצבא", האבחנה נקבעה לראשונה בשנת 2003, כש"פסק זמן ארוך מאוד זה מעיד שאין קשר כלשהו בין השירות הצבאי" לבין המחלה (מוצג ג' למוצגי המשיב).

5.3 לפני הועדה נשמעה עדותם של שני המומחים הרפואיים וכן עדות אמו של המערער, שמונתה לשמש לו כאפוטרופוס.

פסק דינה של וועדת הערעורים

6. לאחר שסקרה בפירוט ובאריכות את טענות המערער, עדות אמו, הרשומה הרפואית מתקופת השירות הצבאי ולאחר השחרור, חוות הדעת מטעם המומחים הרפואיים ועדותם בחקירה הנגדית, הציבה הועדה שתי שאלות/מחלוקות להכרעה.

הראשונה נוגעת לתנאי הראשון להכרה - על המחלה להופיע/לפרוץ "תוך כדי השירות הצבאי" - "מועד פרוץ המחלה";

השנייה עניינה בתנאי השני - על המחלה להופיע/לפרוץ "עקב השירות" - "הסיבתיות".

7. במחלוקת שנתגלעה בין המומחים הרפואיים באשר למועד בו פרצה המחלה - סכיזופרניה (להלן: "המחלה") - ביכרה הועדה את משנתו הרפואית של המומחה מטעם המשיב לפיה זו "פרצה שנים מספר לאחר שחרורו" של המערער מהשירות הצבאי, במהלכו אומנם חווה 'משבר נפשי' שני בחייו (הראשון בעת היותו בביקור אצל אביו באפריקה טרם הגיוס), בעטיו אושפז אשפוז קצר בבית החולים 'שלוותה' ולאחריו שוחרר מהשירות בסעיף נפשי (אישיות סכיזואידית עם דקומפנסציה פסיכוטית).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

עוד ובנוסף נתנה דעתה לתפקודו של המערער לאחר השחרור ("תפקוד נורמטיבי, התחתן, פיתח עסק, נסע לחו"ל") וכן סמכה על הרשומה הרפואית שהוצגה לפניה, ממנה עולה כי "המערער הוכר על ידי הממסד הרפואי כלוקה בסכיזופרניה רק בשנת 1993, לאחר שחזר מהודו כשהוא במצב פסיכוטי וידוע כי צרך שם סמים קשים, לרבות סמי הזיה שמוסכם על כל הצדדים כי הם יכולים לגרום לתופעות פסיכוטיות ולסכיזופרניה".

על יסוד כל אלה קבעה "כי המערער לא הצליח להוכיח כי מחלתו פרצה בזמן השירות הצבאי" וכי "אלמלא נסיעתו להודו וצריכת הסמים, ייתכן ולא הייתה פורצת הסכיזופרניה כלל. שאחרת עם יש לראות במשבר שחווה בזמן השארות הצבאי משום תחילת המחלה, הרי סממניה החלו כבר קודם לכך בנעוריו, בהיותו באפריקה במשבר שחווה שם".

8. בהינתן קביעה זו הוסיפה הועדה ונדרשה, למעלה מן הצורך, לשאלת הקשר הסיבתי. בעניין זה התייחסה לרקע האישי והמשפחתי של המערער, לאבחון כמלש"ב ולהמלצה שלא לשבצו כלוחם, לראיון ברה"ן שהתקיים לאחר הגיוס לאור בקשת המערער לשרת כלוחם ולהמלצה להיעתר לבקשתו, לשלושה "אירועים טראומטיים", להם טען - התזת סולר לעין כשבועיים לאחר הגיוס, תאונת דרכים שעבר ונפילה ממגדל השמירה וכן לטענה הכללית לדחק נפשי הנלווה לשירותו כלוחם ומצאה לקבוע כי "המערער לא הוכיח ברמה הנדרשת, כי קיים קשר סיבתי עובדתי - רפואי, בין תנאי השירות ובין פרוץ המשבר הנפשי שחווה בעת שירותו הצבאי", זאת באשר -

א. לא נפל כל דופי בהחלטה לשבץ את המערער כלוחם, זאת בשים לב לעדות המומחה מטעמו שלא ראה כל מניעה לכך נוכח המוטיבציה הגבוהה שגילה ותפקודו הטוב, ראיון ברה"ן שעבר, לאחר גיוסו, "שלא חזה קשיי הסתגלות" ותפקודו המיטבי מתחילת השירות, בטירונות, בקורס נהיגה שעבר ובתפקידו כנהג.

ב. "האירועים הטראומטיים" להם טען המערער, אותם כלל לא הזכיר כגורמי דחק בזמן אמת, בין במהלך שירותו הצבאי ובין לאחריו, אינם בבחינת "אירועים חריגים בעלי ממשות שאינם טריוויאליים" במובן הלכת אביאן ואף "לא יכולים להיחשב כאירועי דחק שיש בהם כדי לגרום לפרוץ מחלה נפשית" מהפן הרפואי כעמדת המומחה מטעם המשיב.

ג. "הלחצים הנפשיים הכבדים של המערער לא נבעו מן האירועים עליהם הוא מסתמך בתביעתו אלא נבעו מן הרקע המשפחתי הקשה והעדר תמיכה כלכלית, בגינה נקלע לחובות כספיים בשל הצורך לקיים את עצמו".

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 28051-04-20 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

ד. אין בשהות הקצרה של המערער בכלא (3 ימים) ובדחק הנלווה אליה ברגיל כדי "לגבש את הקשר הסיבתי הנדרש מבחינה אובייקטיבית לפרוץ מחלה נפשית".

9. בהתייחס לשאלת הקשר הסיבתי המשפטי, קבעה הועדה כי הוכח לפנייה הרכיב הסובייקטיבי ואף בדוחק האובייקטיבי - "המערער נקרע בין הרצון להוכיח את מסוגלותו להמשיך ולשרת ולנתץ את התדמית של 'הכבשה השחורה' שלוותה אותו מילדותו, לבין המצוקה הכלכלית האמתית בה היה שרוי לאור הנושים שרדפו אותו והצורך לקיים את עצמו מבלי יכולת למעשה לעבוד, בשל היותו במסגרת הצבאית", בתפקיד שלא אפשר לו לעבוד, אלא שאין בכך כדי להועיל למערער "שעה שלא הוכחו היסוד העובדתי והיסוד הרפואי בשאלת הקשר הסיבתי".

תמצית טיעוני הצדדים בערעור לפנינו

10. המערער מלין על כל אחת מהקביעות המונחות בבסיס פסק הדין. לטענתו שגתה הועדה בקביעתה כי מחלתו פרצה לאחר השחרור מהשירות הצבאי, קביעה אותה סמכה על תשתית עובדתית שאינה נכונה - "המערער לא ניהל חיים נורמטיביים כלל וכלל לאחר שחרורו מצה"ל. הוא התחתן בגיל 21 בחופזה עם שהכיר מספר חודשים ... לא עבד באופן מסודר ושנתיים לאחר מכן נדע להודו שם נטל סמים". כך גם שגתה בקביעתה כי אם יש לראות במצבו הנפשי בזמן השרות הצבאי משום תחילת המחלה, אזי סממניה החלו עוד קודם לכן בנעוריו, עת שהה אצל אביו באפריקה, קביעה העומדת "בסתירה חזיתית" לקביעה לפיה המחלה פרצה לאחר השחרור, מה גם ש"לא אובחנה אצלו כל מחלה נפשית, אין ולא היה תיעוד רפואי המצביע על מחלת נפש שהיא עובר לגיוסו".

10.1 עוד ובנוסף טוען המערער כי הועדה התעלמה מטענותיו "ביחס לרשלנות המשיב אשר כלא" אותו "בכלא צבאי" מבלי שנדרש למצבו הנפשי, לרבות ובמיוחד לאור הערכת מסוגלותו להתמודד עם מצבי דחק, כפי שעלתה בראיון מלש"ב.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

10.2 בהתייחס לקביעת הועדה לפיה לא קיים קשר סיבתי בין המחלה לשירות הצבאי הוסיף המערער
וטען כי זו שגתה כאשר לא ייחסה "חשיבות לשוני הקיצוני בין ההערכות שנעשו ... טרם גיוסו לצה"ל
ולאחריו" וקבעה כי לא "הייתה כל מניעה להעביר אותו לתפקד כלוחם".
שגגה נוספת, כך נטען, נפלה מלפניה בקביעתה "כי לא קיים קשר סיבתי בין האירועים הטראומטיים
שחוזה המערער במהלך שירותו הצבאי לבין מצבו הנפשי", שלושה אירועים מתועדים אותם חווה באופן
סובייקטיבי כטראומטיים.

11. המשיב סבור כי "צדקה הועדה בקביעותיה ואין להתערב בהן, לא כל שכן שעה שס' 34 לחוק
הנכים קובע במפורש כי ניתן לערער על החלטת הועדה בנקודה משפטית בלבד".
הערעור נסב על "שתי שאלות עובדתיות בלבד" – מועד פרוץ המחלה וקיומו של קשר סיבתי עובדתי –
רפואי בין המחלה לשירות הצבאי – ועל כן "הוא חסר תוחלת ויש לדחותו".

11.1 לגופן של הטענות שהעלה המערער טוען המשיב כי הועדה נתנה דעתה לכלל הראיות שהונחו
לפניה, לא התעלמה מהתיעוד הרפואי מתקופת השירות הצבאי ולאחריו, לעדות האם, לחוות דעת
המומחים הרפואיים (מצאה להעדיף את משנתו הרפואית של המומחה מטעם המשיב) ובהם מצאה מסד
לכל קביעותיה, לרבות אלה שעניין ברקע המשפחתי – האישי של המערער, אלה הנוגעות לתפקודו
בשרות הצבאי ולאחר שחרורו ועד לאשפוזו בבית החולים 'גהה' בשנת 1993 ואלה המתייחסות לאותם
שלושה אירועים טראומטיים נטענים.

דין והכרעה

12. סעיף 34 לחוק תוחם את גדרי הערעור על החלטת הועדה להשגה בנקודה משפטית בלבד.
אדניה של ההכרעה לפנינו בקביעת ממצאים עובדתיים ובהעדפת חוות דעת רפואית אחת על פני האחרת.
ככלל ובמשנה תוקף נוכח הוראת סעיף 34 לחוק, תמט ערכאת הערעור להתערב בממצאי עובדה
שנקבעו על ידי הערכאה המבררת על יסוד הראיות והעדויות שנשמעו לפנייה (ראו אחד מיני רבים: ע"א
6041/15 האמה בע"מ נ' מולר (25.9.2016)). הוא הדין במקרים בהם הערכאה המבררת העדיפה את
חוות דעתו ועמדתו של מומחה רפואי אחד על פני המומחה השני (ראו לשם הדוגמה: ע"א 8777/12 ד.ג.
נ' מדינת ישראל (6.4.2014)).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 ערכאת הערעור תתערב במקרים חריגים ביותר "בהם נפל בהכרעת בית המשפט פגם חמור היורד
2 לשורשו של עניין, או שהממצאים אינם מבוססים דיים", אשר, לדידי, עניינו של המערער לפנינו אינו
3 נמנה עליהם.

4
5 13. קביעותיה של הועדה מעוגנות, לדידי, כולן בראיות שבאו לפניה, הכרעתה מנומקת כדבעי
6 והולמת את הוראות הדין והפסיקה הנוהגת, כך שלא מצאתי ממש בטענות המערער.
7 על מנת שמלאכתי תעשה שלמה מוצאת אני להוסיף דגשים משלי בקליפת אגוז.

מועד פרוץ המחלה

8
9
10
11 14. אין חולק כי המערער אובחן כסובל מהמחלה שנים לאחר שחרורו מהשירות הצבאי.
12 עיון ברשומה הרפואית מעלה כי בזמן אמת לא נקבע על ידי הגורמים הרפואיים המטפלים כי המחלה
13 פרצה בעת השירות הצבאי, ואף לא נקבע כך בדיעבד.

14
15 14.1 המערער אושפז בבית החולים 'שלוותה' במהלך שירותו הצבאי, אשפוז קצר, לאחריו שוחרר
16 מהשירות.
17 בסיכום האשפוז המופנה לצה"ל (חתום על ידי ד"ר ש. פניג, מומחה בפסיכיאטריה) צוין כי מתוך השיחות
18 עם המערער "נראה היה שבכלא עבר התקף פסיכוטי שאופיין בעיקר בהתפרצות של דחפים תוקפניים
19 ואובדן שליטה" וכי "באשפוז לא היתה עדות למצב פסיכוטי" ומכאן ההתרשמות "כי מדובר בבחור עם
20 הפרעת אישיות סכיזואידית, המתארגן בעזרת תחושת ההגנה שבאשפוז מהמשבר שעבר בזמן
21 הכליאה" (מסמך 122 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב) (ההדגשה שלי – ש.י.).

22
23 14.2 בוועדה הרפואית לשינוי כושר בריאותי, לפניה עמד המערער לאחר שחרורו מהאשפוז ולקראת
24 שחרורו מהשירות, נקבע כי סובל מ"הפרעת אישיות מורכבת סכיזואידית וארגון גבולי. עבר אפיזודה
25 פסיכוטית (כנראה!)" (מסמך 100 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב) (ההדגשה שלי – ש.י.).

26
27 14.3 בשנת 2003, 13 שנים לאחר השחרור מהשירות הצבאי, הגיש המערער תביעה למוסד לביטוח
28 לאומי – נכות כללית ובתמיכה לה הגיש חוות דעת רפואית מטעמו, ערוכה על ידי ד"ר גונפולסקי,

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני: 117124002

פסיכיאטרית מומחית, ממכון 'פסגות' בו טופל משנת 1993, אשר אף היא לא מצאה לציין, לא כל שכן לקבוע, ולו בדיעבד, כי המחלה פרצה בעת השירות הצבאי וכי מצבו הנפשי של המערער, בגינו אושפז במהלך השירות הצבאי, היה הביטוי הראשון לה.

בפרק העוסק ב"תולדות המחלה" ציינה כי המערער אושפז, לראשונה, בבית החולים 'שלוותה' לצורך הסתכלות בזמן שירותו הצבאי, בשל "מצב פרנואידי קצר" שחלף ללא טיפול תרופתי וכי בשנת 1993 בהיותו בהודו ועל רקע שימוש מאסיבי בסמים, "נכנס למצב פסיכוטי סוער, אושפז בהודו והועבר לארץ לבי"ח גהה, שם אושפז מ- 19.12.93 עד 24.3.94. אובחן כסובל ממצב פסיכוטי פעיל", כשבאותו "שלב לא ניתן היה לעשות אבחנה מבדלת בין פסיכוזה מישנית (שנגרמה ע"י שימוש בחומרים) לבין התחלת התהליך של הסכיזופרניה. לאחר שחרורו מ'גהה' טופל במכון פסגות. בשנה הראשונה אחר שחרורו היה במצב פוסט פסיכוטי, לא תפקד. כשמצבו התחיל להשתפר נכנס להתקף פסיכוטי נוסף (בשנת 1996)..." (מסמך 163 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב) (ההדגשה שלי – ש.י.).

14.4 לא למותר לציין כי לא הוצג תיעוד רפואי, המלמד על טיפול ו/או הערכת מצב נפשי, מעת שחרורו של המערער מהשירות הצבאי ועד לאשפוזו בבית החולים 'גהה' בשנת 1993 ואף מסמכי האשפוז בבית החולים 'גהה' (אשפוז ממושך בין מספר חודשים בעקבות התקף פסיכוטי שחוזה המערער בהודו), אשר דומה כי אין צורך להכביר מילים על חשיבותם, לא הובאו בפני המומחים הרפואיים והועדה, זאת באופן בלתי מוסבר, דבר העומד למערער לרועץ.

הקשר הסיבתי

15. המערער ביקש ומבקש לקשור את פרוץ מחלתו לשלושה אירועים טראומטיים - התזת סולר לעין, תאונת דרכים ונפילה ממגדל שמירה, לתנאי שירותו כלוחם (בין השאר פעילות מבצעית בדיר אל בלאח) ולכליאתו בכלא צבאי לאחר שערך והסגיר עצמו.

15.1 התזת סולר לעין, תאונת דרכים, נפילה ממגדל שמירה – חבלות מתועדות

במסגרת הערעור שהתברר בפני ועדת הערעורים בראשות השופטת ע. רביד הגיש המערער תצהיר שערך ונחתם על ידו ביום 14.8.2006.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

בתצהיר אין כל אזכור ל"אירועים טראומטיים" ספציפיים, לרבות לאותן שלוש חבלות מתועדות – התזת סולר לעין, תאונת דרכים ונפילה ממגדל השמירה – וכל שנטען בו הוא כי "בעקבות אירועים", להם נחשף במסגרת שירותו הצבאי החליט לערוק מהצבא ובעודו כלוא בכלא 4, ממתין למשפטו, חש "לחצים קשים, דכאון עמוק" וסרב "לתקשר עם הסביבה" (מסמך 129 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב).

עיון ברשומה הרפואית שהוצגה מעלה כי לא בא זכרן של אותן חבלות כאירועים שגרמו למערער לדחק נפשי, מה גם שלא אירעו בסמיכות זמנים להידרדרות הנטענת במצבו הנפשי, לעריקה ובעקבותיה לכליאה ולאשפוז בבית חולים 'שלוותה'.
די בכך, לדידי, כדי לבכר את משנתו הרפואית של המומחה מטעם המשיב, אשר לא ראה באירועים אלה "כאורעי דחק שיש בהם כדי לגרום לפרוץ מחלה נפשית".

15.2 תנאי השירות כלוחם

באשר לתנאי השירות כלוחם, דומה כי אכן, כקביעת הועדה, לא הוכחו מצבי דחק החורגים מאלו הנלווים ברגיל לשירות הקרבי, כפי שאישר בחקירתו הנגדית המומחה מטעם המערער-
"כב' הש' סכונבר: ... הפסיקה מכירה בכך שחייבים להיות תנאי שירות חריגים באופן מיוחד יוצאים מגדר הרגיל של השירות הצבאי שבגינם ניתן לקשור את אירוע ההתפרצות של המחלה עם אותם גורמי שירות. האם אתה רוצה בהיסטוריה שאתה מכיר לגבי המערער איזה שהוא גורמי שירות לא רגילים, חריגים

העד, מר ד"ר מרצבסקי: חריגים במיוחד לא הייתי אומר"

(עמ' 106 לפרוטוקול ישיבת יום 12.6.2018)

אירועי דחק חריגים אף לא תוארו על ידי אמו של המערער בתצהיר עדות ראשית שערכה, הגם שציינה בו באופן לאקוני כי המערער סיפר לה "על אירוע קיצוני שהוא עבר במסגרת שירותו ושהוא מפחד, כי יכלאו אותו" (מסמך 127 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב). את ניסיונה להשלים את החסר בעדותה בחקירה הנגדית בתיאור אירוע, עליו סיפר לה המערער – אותה פגיעה שנפגע חברו במהלך פעילות בדיר אל באלח ממקרר שהושלך לעברו (ראו עמ' 46 לפרוטוקול ישיבת יום 12.6.2018), יש

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

לדחות כעדות כבושה, אשר לא ניתן כל הסבר לכבישתה. ביחס לאירוע נטען זה לא הובאה על ידי המערער כל ראיה/עדות נוספת ומשכך לא הוכח.

15.3 דחק נפשי בכלא

ביחס לדחק הנפשי שחווה המערער בכלא, אותו תאר בתצהיר שערך כ"לחצים קשים, דכאון עמוק", הרי שאלו נובעים מעצם כליאתו.

לא הובאה ראיה כי נוכח מצבו הנפשי של המערער בעת שהסגיר עצמו היה צריך להימנע מכליאתו. בעניין זה מצא המומחה הרפואי מטעם המערער להעלות בחוות הדעת שערך את ההשערה לפיה "יתכן שכליאתו במקום שליחתו לטיפול נפשי, היתה טעות מטעם הצבא באותה תקופה", אך נמנע מלקבוע כך.

בהינתן האמור הרי שעל פי ההלכה הפסוקה (ראו: דנ"א 7413/13 פלוני נ' קצין התגמולים (28.1.2014)) לא סגי בדחק הנפשי הנובע מעצם הכליאה כדי לקבוע קיומו של קשר סיבתי ומשלא נטען וממילא לא הוכחו אירועים מיוחדים/חריגים בזמן שהותו של המערער בכלא, בדין קבעה הועדה כי לא התגבש "הקשר הסיבתי האובייקטיבי לפרוץ מחלה נפשית".

15.4 התרשלות בשיבוץ המערער כלוחם

בסיכומיו לפני הועדה העלה ב"כ המערער, לראשונה, טענה נוספת שעניינה בהתרשלות שלטונות הצבא בהצבת המערער כלוחם, זאת נוכח הפער הקשה והבלתי מוסבר שבין הערכת הגורמים המקצועיים את יכולותיו להסתגל לתנאי דחק כלוחם עובר לגיוסו בראיון מלש"ב לבין הערכתם השונה בתכלית לאחר גיוסו בראיון ברה"ן.

חרף התנגדות המשיב וטענתו להרחבת חזית, מצאה הועדה להתייחס לטענה זו ולדחותה לגופה ממספר טעמים, עליהם מוצאת אני להוסיף.

עיון בשני הראיונות שנערכו למערער – האחד עובר לגיוסו (ראיון מלש"ב מיום 2.9.1988 - מסמך 30 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב) והשני במהלך השירות הצבאי (ראיון ברה"ן מיום 24.12.1989 (מסמך 40 בתיק הרפואי – מוצג א למוצגי המשיב, אשר עותק מודפס הימנו הוגש לעיונו בהתאם להחלטה מיום 31.12.2020) - אכן מעלה הערכה שונה באשר להתאמתו של המערער לשמש כלוחם.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

בכך, אין, לדידי, די כדי לבסס ולהוכיח התרשלות, מה גם שיש ליתן את הדעת להתרשמותו של הפסיכולוג, ד"ר דוד גרין, מי שטיפל במערער עובר לגיוסו, אשר בחודש ספטמבר 1988 ציין בפנייה לשלטונות צה"ל כי "קיימת אינדיקציה מספקת לכוחות נפשיים ולמוטיבציה כעת המצדיקים מתן הזדמנות לגיוס ליחידה קרבית" (מסמך 42 בתיק הרפואי – מוצג א' למוצגי המשיב).

טענה להתרשלות, עניינה ברפואה ובמומחיות, משזו לא נתמכה בחוות דעת רפואית (שהרי הועלתה לראשונה בסיכומים), ואף לא זכתה לתימוכין בעדותו של המומחה מטעם המערער לפני הועדה, סבורתני כי לא הוכחה.

סוף דבר

16. לאור כל המבואר לעיל ומשבאתי לכלל דעה כי לא נפלה שגגה מלפני הועדה, כזו המצדיקה או מחייבת התערבותה של ערכאת הערעור, אמליץ בפני חברי לדחות את הערעור.

13

18

19

שלומית יעקובוביץ, שופטת

21

השופט י. אטדגי:

1. אני סבור כי בפסק דינה של הועדה הנכבדה נפלו שגיאות בולטות, שמצדיקות את ביטולו, וכי הראיות שהוצגו, בראי הפסיקה הרלוונטית, מובילות למסקנה, כי דין הערעור להתקבל.

"בתקופת שירותו"?

2. השאלה הראשונה שיש להשיב עליה לצורך הכרתו של המערער כנכה צה"ל היא, האם המחלה אירעה "בתקופת שירותו"?

על פי קביעת הועדה (עמ' 16-17), בהסתמך על רשומה רפואית שהוצגה לפניה, האבחנה של סכיזופרניה נעשתה רק בשנת 1993.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 אך, הוועדה, בצדק, אינה קובעת כי זהו המועד שבו פרצה המחלה, וממשיכה לדון בשאלה זו, כשהיא
2 מציבה שלוש אפשרויות:

3 א. המחלה פרצה אחרי השירות: האפשרות, שבה תמך המשיב, לפיה, המחלה פרצה שנים מספר
4 לאחר השחרור מהשירות, "וכי במהלך השירות כלל לא אובחן כלוקה בסכיזופרניה, ולמעשה לטענת
5 המשיב אף לא חווה התקף פסיכוטי, אלא 'משבר נפשי' שחלף תוך זמן קצר ביותר ובמהלך אשפוזו
6 כבר נרשם כי איננו במצב פסיכוטי";

7 ב. המחלה פרצה במהלך השירות: האפשרות, שבה תמך המערער, כאשר על פי חוות דעתו של
8 המומחה מטעמו, ד"ר מרצ'בסקי, המערער לא אובחן כלוקה בסכיזופרניה כבר בבית החולים שלוותה,
9 "הואיל ועל פי דרישות ה-5DSM יש צורך באירוע פסיכוטי שנמשך 6 חודשים כדי לקבוע אבחנה של
10 סכיזופרניה";

11 ג. המחלה פרצה לפני השירות: זו היתה האפשרות החילופית, שהוצגה על ידי המשיב.
12 כדברי הועדה: "לחילופין נטען על ידי המשיב, כי באם יראו במשבר הנפשי שחוה בשירות משום
13 אירוע מתרים של הסכיזופרניה (פרודרומה), הרי יש לראות במשבר הנפשי שחוה באפריקה. . .
14 כאירוע מתרים גם כן, ואזי יש לקבוע כי מחלתו פרצה כבר לפני הגיוס".
15 ד"ר מרצ'בסקי שלל אפשרות זו, שכן, לטענתו, "אירוע כזה מותיר התנהגות שארתית, וכזו לא היתה
16 אצל המערער".

17
18 3. הוועדה, כך נראה, בחרה באפשרות הראשונה (המחלה פרצה אחרי השירות), אך לא שללה את
19 השלישית (אירוע מטרים לפני השירות):

20 " אמנם המערער חווה משבר נפשי בהיותו באפריקה, וכן בעת שירותו הצבאי, אך לא כל משבר נפשי
21 הינו סכיזופרניה. גם לאחר המשבר הנפשי שחוה באפריקה וגם לאחר המשבר הנפשי שחוה בצבא,
22 המערער התארגן תוך זמן קצר מאד והמשיך לתפקד לכאורה באופן נורמטיבי: הוא התגייס, תפקד
23 באופן תקין בצבא, גילה מוטיבציה רבה והצליח לעבור לשרת כלוחם, הכל – עד שחוה את המשבר
24 בשל מצבו הכלכלי. גם לאחר שהשתחרר תפקד תפקוד נורמטיבי, התחתן, פתח עסק, נסע לחו"ל,
25 ורק לאחר שנסע להודו ושם צרך סמים – נקלע למצב פסיכוטי, שהצריך אשפוז ממושך והוכר
26 לראשונה כלוקה בסכיזופרניה.

27 הננו סבורים כי המערער לא הצליח להוכיח כי מחלתו פרצה בזמן השירות הצבאי. אמנם המערער
28 חווה משבר נפשי אך לאחריו התארגן ותפקד ואלמלא נסיעתו להודו וצריכת הסמים, ייתכן ולא הייתה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 פורצת הסכיזופרניה כלל. שאחרת, אם יש לראות במשבר שחוה בזמן השרות הצבאי משום תחילת
2 המחלה, הרי סממניה החלו כבר קודם לכן בנעוריו, בהיותו באפריקה במשבר שחוה שם".

3
4 4. מטענות המשיב ומנימוקי הועדה עולה, שאילו היה נמצא כי במהלך השירות המערער עבר התקף
5 פסיכוטי ממש ולא "משבר נפשי" בלבד, אזי היה ניתן לראות בכך את תחילתה של המחלה.
6 טענת המשיב, שהתבססה על חוות דעתו של פרופ' מסטר (סעיפים 2.2 ו-2.2.1 לחוות דעתו המשלימה),
7 ושאותה אימצה הועדה, לפיה, המערער לא חווה במהלך השירות התקף פסיכוטי, אלא "משבר נפשי"
8 בלבד, נסתרת מיניה-וביה במסמכים הרפואיים של בית החולים "שלוותה" מתקופת אשפוזו במהלך
9 השירות, ואפילו מסיכום אותו אשפוז, שפרופ' מסטר מצטט רק משפט אחד מתוכו.

10 בסיכום ההסתכלות מיום 14.10.90 נכתב: "חייל בן 19.5 שלפני כחודש חל שינוי במצבו, כנראה
11 פסיכოזה, עם תחושות של אובדן שליטה. . . (ההדגשות בקו בסעיף זה אינן במקור);
12 בסיכום ההסתכלות מיום 15.10.90 נכתב: "יש גוון פרנואידי. נראה שמדובר באישיות סכיזואידית עם
13 עבר קשה על רקע לחצים סביבתיים התפתח למצב פסיכוטי פרנואידי".

14 בסיכום ההסתכלות מיום 23.10.90 נכתב: "בחודש האחרון חל שינוי דרסטי במצבו, עם תופעות
15 דפרסונליזציה [מילה לא ברורה] הזיות שמיעה, תחושות אובדן שליטה. מדובר ככל הנראה במצב
16 פסיכוטי".

17 בסיכום האשפוז מיום 7.11.90 נכתב: "אושפז ביחידת מיון והשהיה בתאריכים 14.10.90 – 22.10.90
18 בגלל חשד להתקף פסיכוטי, כנראה חוזר. מדובר בחייל בן 19 שהתגייס לגבעתי לאחר מאמצים,
19 מתוך מטרה להוכיח לעצמו יכולת תפקוד טובה. ערק, הרגיש רדוף, הסגיר עצמו ובכלא נכנס למצב
20 נפשי שנראה כהתקף פסיכוטי", ובהמשך: "מתוך השיחות איתו נראה היה שבכלא עבר התקף
21 פסיכוטי. . . .".

22 ועתה אצטט את המשפט החלקי שציטט פרופ' מסטר מתוך סיכום האשפוז במלואו: "באשפוז לא היתה
23 עדות למצב פסיכוטי, והתרשמותנו היא כי מדובר בבחור עם הפרעת אישיות סכיזואידית, המתארגן
24 בעזרת תחושת ההגנה שבאשפוז מהמשבר שעבר בזמן הכליאה".

25
26 5. מהאמור לעיל עולה בבירור כי התפרצות המחלה, או "ההתקף הפסיכוטי" אירעו במהלך שהותו
27 של המערער בכלא.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

במצב זה הוא התקבל לאשפוז בשלוותה, ואכן האשפוז הטיב עימו ומיתן את ההתקף, כך שהוא לא נראה במהלך האשפוז.

ומדוע מחלת הסכיזופרניה לא אובחנה בבית חולים שלוותה?
על כך השיב ד"ר מרצ'בסקי תשובה בהירה, שלא נסתרה על ידי המשיב (עמ' 72 לפרוטוקול):
"העד, מר ד"ר מרצבסקי: . . . האבחון בשלוותה נעשה על פי הספר האבחנות, כמו כל אבחון בבית חולים, ספר אבחנות של סכיזופרניה מחייב קריטריונים מסוימים כולל חצי שנה של כל המחלה לכן קורה לעיתים קרובות גם מסיבות מדעיות של ספר אבחנות של הפסיכיאטריה וגם מסיבות חברתיות של האשפוז הראשון לא נקבע תקנה של סכיזופרניה הוא אושפז כאשר היה חודשיים במשבר אי לכך אי אפשר היה לקבוע אבחנה של סכיזופרניה.

כב' הש' אג' : כי היה חסר חצי שנה?
העד, מר ד"ר מרצבסקי: כן".

6. האם ניתן לומר שההתקף הפסיכיאטרי שחוזה המערער במהלך השירות, וביתר פירוט: במהלך כליאתו, אינו קשור למחלת הסכיזופרניה שאובחנה בשנת 1993, כשלוש שנים לאחר שחרורו? הצבעתי לעיל על כך, שהמשיב, בעקבות פרופ' מסטר, וכך גם הוועדה, ייחסו חשיבות לשאלה, האם המערער עבר התקף פסיכיאטרי במהלך השירות, לשם קביעת מועד פריצת המחלה, והצבעתי על כך שהמשיב שגה בטענתו והוועדה הנכבדה שגתה במסקנתה כשהשיבה בשלילה על שאלה זו.
מכל מקום, אין זה סביר שבתוך תקופה קצרה יחסית זו, יאובחנו אצל המערער שתי מחלות שונות במהותן, וסברתו של ד"ר מרצ'בסקי כי האבחנה "מחלת סכיזופרניה" לא נעשתה כבר בעת השירות, מאחר שהיתה חסרה התקופה המתאימה לכך, מתחזקת.

ד"ר מרצ'בסקי התייחס גם לשאלה זו בחקירתו (עמ' 70):
"העד, מר ד"ר מרצבסקי: העובדה שב-2005 אושר סופית שזאת אבחנה בהנחה שזה לא נעשה ב-93 זה רק מאשר שיש פה תהליך.

כב' הש' סכונבר: וזה לא קשור,
העד, מר ד"ר מרצבסקי: נגיד שמה שהיה ב-2005 זה לא קשור ל-1990,
כב' הש' סכונבר: כן
העד, מר ד"ר מרצבסקי: או ל-1993 שהיה מאושפז בבית חולים פסיכיאטרי לא נראה לי סביר".

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1
2 (בשנת 2005 נכתב המסמך הרפואי, לפיו המחלה אובחנה בשנת 1993 – ראו: עמ' 11 למטה בפסק
3 הדין).

4
5 7. בהקשר זה אני מבקש להצביע על טעות בולטת בחוות דעתו המשלימה של פרופ' מסטר (נימוק
6 :5)

7 "5.1 במסמכים הרפואיים שבתיק הופיעה אחבנה של הפרעה סכיזופרניה בפעם הראשונה ב-
8 2003. ראה גיליון רפואי מ-27.11.2003 (13 שנה אחרי השחרור מהצבא).

9 5.2 כלומר הפרעה סכיזופרניה פרצה אצל המערער שנים רבות אחרי השחרור מהצבא.

10 5.2.1 פסק זמן ארוך מאוד זה מעיד שאין קשר כלשהו בין השירות הצבאי ובין הפרעה
11 סכיזופרניה ממנה סובל המערער".

12
13 אולם, כפי שהוועדה קבעה, האבחנה של מחלת סכיזופרניה הופיעה במסמכים הרפואיים כבר בשנת
14 1993, פרק זמן הקצר בעשר (!) שנים מהתקופה שאליה התייחס פרופ' מסטר.
15 אגב, אם כטענתו החילופית של המשיב, ולמעשה כקביעתו הקודמת של פרופ' מסטר בחוות דעתו
16 הראשונה, פריצת מחלת הסכיזופרניה נעוצה באירועים שקרו למערער לפני השירות, כיצד יוכל לעמוד
17 נימוק זה של פרופ' מסטר, כאשר בין מועד אבחנת המחלה לבין האירועים שגרמו לה חלפו לפחות שנה
18 ושמונה חודשים נוספים (מהגיוס בחודש אפריל 1989 עד השחרור בחודש דצמבר 1990)?

19
20 8. האם ניתן לייחס את מחלת הסכיזופרניה לאירועים שלפני השירות?
21 גם על כך השיב ד"ר מרצ'בסקי בחקירתו (עמ' 72):
22 " העד, מר ד"ר מרצבסקי: אוקיי. לגבי מה שהיה קודם הוא, הוא נבדק פעמיים בתחנות בתוך
23 הצבא בלשכת הגיוס ואחר כך בלחצו להיכנס למצב קרבי ולא נמצא שום עדות למחלה נפשית ולא
24 נמצא שום עדות לדיכוי נפשי שלא מאפשר להיות לוחם".

25
26 בהמשך מוסיף ד"ר מרצ'בסקי וקובע, כפי שהוועדה סיכמה את עמדתו בפסק דינה (עמ' 12 באמצע), "זה
27 לא סביר כי חולה סכיזופרניה היה יכול לצלוח את הבדיקות שנעשו לו טרם הגיוס ומצליח לשרת
28 במשך כשנתיים כלוחם קרבי".

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

9. מסקנה זו נתמכת למעשה גם בדבריה של הועדה, כפי שכבר צוטט לעיל: " גם לאחר המשבר הנפשי שחוה באפריקה וגם לאחר המשבר הנפשי שחוה בצבא, המערער התארגן תוך זמן קצר מאד והמשיך לתפקד באופן נורמטיבי: הוא התגייס, תפקד באופן תקין בצבא, גילה מוטיבציה רבה והצליח לעבור לשרת כלוחם. . . . "

על הדברים הללו חוזרת הועדה, גם בדחותה את טענת הרשלנות, לפיה היה על הצבא להימנע מלהעביר את המערער לתפקיד לוחם על סמך אבחון של הקב"ן טרם גיוסו (עמ' 18):
"ועדה זו אינה כבולה לסדרי הדין ולדיני הראיות, ולכאורה, אין מניעה להיזקק לטענת ההתרשלות, אך לטעמנו, אין בה ממש. ראשית, גם המומחה מטעם המערער סבר כי לאור המוטיבציה הגבוהה של המערער ותיפקודו הטוב עד למועד בו שובץ כלוחם, לא הייתה מניעה לאפשר לו לנסות את כוחו כלוחם.

שנית – המערער עבר ראיון ברה"ן נוסף שלא חזה קש"י הסתגלות במעבר לתפקיד לוחם.
שלישית – המערער תפקד היטב מתחילת השירות, גם בטירונות הכלל צה"לית, גם בקורס נהיגה, גם כנהג [למרות היותו מתוסכל], ביצע את המוטל עליו, גילה מוטיבציה גבוהה, יצר קשרים חברתיים טובים מאד, ולכן, אין זה נכון לבחון את שיבוצו של המערער על רקע ראיון שנערך עמו טרם גיוסו, כשנה וחצי לפני המעבר לתפקיד כלוחם".

10. להלן אדון בקשר הסיבתי העובדתי והמשפטי הנדרש לשם ההכרה כנכה צה"ל.
אומר כבר כאן, כי ככל שתעלה הסברה שלפריצת המחלה, שאירעה כפי שהצבעתי לעיל בתקופה השירות, יש ניצנים באירועים מסוימים שבהם היה קשור המערער לפני השירות, אזי ראוי להפנות להלכה, לפיה,

"מקום בו פרצה המחלה הקונסטיטוציונאלית לראשונה בעת השירות, והתובע הראה קשר סיבתי לשירות, קמה חזקה לטובת התובע, כי המחלה נגרמה במלואה עקב השירות, ולא רק הוחמרה על-ידיו.

...

העובדה, שהמחלה יכלה להתפרץ או להתלקח שלא עקב השירות, איננה שוללת את הקשר הסיבתי. האפשרות התיאורטית האמורה איננה יכולה לשלול קשר סיבתי מקום בו היה אירוע בשירות שהאיץ את פריצתה של המחלה. מה שיוצר את הקשר בין השירות למחלה – דבר שתוצאתו היא הכרה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוגי נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 בנכות – הוא שהמחלה פרצה במקרה נתון, בפועל, עקב השירות, והוא אף אם היתה לחייל נטייה
2 רדומה ללקות במחלה.
3 (ע"א 472/89 קצין התגמולים נ' רוט, פ"ד מה(2) 203).

4
5 וכן: "מקום שבו נפגע חייל עקב שירותו בצבא – דהיינו, נקבע כי יש קשר סיבתי-משפטי בין שירותו
6 של החייל לבין הפגיעה שנפגע בה – ופורצת מחלה קונסטיטוציונאלית שהייתה נחבאת בגופו,
7 זוקפים את המחלה בשלמותה לחובת השירות בצבא".
8 (דנ"א 5343/00 קצין התגמולים נ' אביאן, פ"ד(5) 732, להלן – "אביאן").

9
10 11. גם השוואת שתי חוות הדעת של פרופ' מסטר מטעם המשיב ושל ד"ר מרצ'בסקי מטעם המערער,
11 מטה לדעתי את הכף לטובת המערער, בכל הקשור למועד פריצת המחלה.
12 בחוות דעתו הראשונה הצביע פרופ' מסטר על אירועים, להם היה קשור המערער, טרם גיוסו, כגורמים
13 לפריצת המחלה, ואילו בחוות דעתו המשלימה הוא מצביע על אירועים שלאחר השירות ואף על אירועים
14 שאירעו במהלך השירות, אך שאינם קשורים לדעתו לשירות, כגורמים לפריצת המחלה, מבלי לנמק את
15 השינוי בדעתו.
16 בחוות דעתו המשלימה, ציין פרופ' מסטר (בנימוק 1) כי "קיימת אפשרות שבתקופה זאת [תקופה
17 העריקות] נחשף לאירועים קשים (לא קשורים לשירות בצבא) שתרמו להתדרדרות הנפשית של
18 המערער", מבלי שהוצגו כל ראיות לכך ומבלי סימוכין כלשהן.
19 ד"ר מרצ'בסקי, לעומתו, דבק לאורך כל הדרך, גם בחוות דעתו וגם בחקירתו הממושכת, בדעתו, כי
20 המחלה פרצה בתקופת השירות ובעקבות אירועים שאירעו במהלכה ושלל את האפשרויות האחרות
21 שהוצגו לפניו, בנימוקים המתקבלים על הדעת.

22
23 12. המסקנה עד כאן היא, כי ניתן לקבוע, לכל הפחות במידה הנדרשת לשם הטיית מאזן
24 ההסתברויות, כי מחלת הסכיזופרניה, ממנה סובל המערער, פרצה בתקופת שירותו הצבאי.

"עקב שירותו"

25
26
27 13. לעיל עמדנו על התנאי הראשון הנדרש לשם הכרה בזכאותו של חייל לתגמולים, "בתקופת
28 שירותו", מבחן הזמן.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 28051-04-20 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני: 117124002

1 עתה נעמוד על התנאי השני הנדרש לשם הכרה בזכאות, "עקב שירותו", מבחן הקשר, ולפיו נדרש קשר
2 של סיבה ותוצאה בין השירות לבין הנכות.
3 "קשר זה מעורר אתגר מיוחד עת עסקין בהתפרצות של מחלות קונסטיטוציונליות. . . אין מדובר
4 במחלה חדשה שבאה לעולם של החולה אלא במטען נסתר שמלווה את חייו. . . מעצם טיבה וטבעה
5 של מחלה קונסטיטוציונלית, יש קושי לקבוע קשר סיבתי בין השירות הצבאי לבין התפרצותה, גם
6 כאשר ההתפרצות מתרחשת בזמן השירות" (רע"א 4949/18 פלוני נ' משרד הבטחון – קצין
7 התגמולים (12.5.2020), להלן – "פלוני", פסקה 7).
8 האם ניתן לקבוע, בענייננו, כי מחלתו של המערער פרצה "עקב השירות"?
9

10 14. מבחן הקשר הסיבתי במקרים של מחלה קונסטיטוציונלית נחלק לשניים: קשר סיבתי עובדתי
11 וקשר סיבתי משפטי.
12 הקשר העובדתי נבחן על פי חוות דעת רפואית, הקושרת בין אירוע מסוים לבין פרוץ המחלה (אביאן,
13 פסקה 19).
14 "מבחינה עיונית, קשר זה מבקש להתחקות אחר רצף אירועים פיזיים אשר התרחשו בעולם וגרמו זה
15 לזה" (פלוני, פסקה 7).

16 בענייננו הוצגו, כאמור, שתי חוות דעת רפואיות נגדיות.
17 עמדתי לעיל על כך, שיש להעדיף את חוות דעתו הרפואית של ד"ר מרצ'בסקי, שהיה עקבי גם בחקירתו
18 בגרסתו כי אירועים שאירעו בתקופת שירותו של המערער הם שגרמו להתפרצות המחלה, על פני שתי
19 חוות הדעת הרפואיות של פרופ' מסטר, שאינן עקביות ובמידה מסויימת אף סותרות זו את זו, וכן משום
20 שחוות הדעת המשלימה מתבססת באחד מנימוקיה (ההשערה כי בתקופת העריקות הוא נחשף לאירועים
21 קשים) על הנחה שלא הובאה עליה כל ראיה ובנימוק אחר (ולפיו, המחלה אובחנה רק בשנת 2003) על
22 עובדה בלתי נכונה (הועדה קבעה שהיא אובחנה בשנת 1993).
23

24 15. ד"ר מרצ'בסקי מנה בחוות דעתו את שלושת האירועים שתוארו בחוות דעתה של חברתי
25 השופטת יעקובוביץ: כניסת הסולר לעין, תאונת הדרכים והנפילה ממגדל השמירה, והוסיף: "במקביל
26 לכך, הלחץ הנפשי הכרוך בשירות כלוחם החל לתת ב[מערער] את אותותיו. ההתדרדרות במצבו
27 הנפשי של [המערער] נמשכה כאשר במסגרת פעילות מצבאית [מבצעית ואולי צבאית] הבחין בחברו
28 ליחידה נפגע. אירועי החבלה אשר כללו נפילה ממגדל שמירה, תאונת דרכים וחדירת סולר לעין לצד

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 הלחצים "הרגילים" והקשיים של לוחם בשירות קרבי כאמור לעיל, פגעו קשות בתפקודו. . . [המערער]
2 מתאר כיצד חש שמצבו הנפשי בתוך הצבא הלך והתדרדר. הוא לא יכול היה לשאת עוד את שהותו
3 במסגרת הצבאית והחל לחוש תחושות קשות. בשל מצבו הנפשי ערק המערער מצה"ל ולאחר מכן
4 הסגיר את עצמו. בעקבות זאת נשפט ונכלא בכלא צבאי. בבית הכלא הצבאי נתקף בהתקף פסיכוטי
5 קשה. . . עקב מצבו הופנה להסתכלות פסיכיאטרית והוחלט לאשפזו בבית החולים הפסיכיאטרי
6 "שלוותה".

7 מסקנתו: "כאמור החבלות הטראומטיות שעבר ובכלל זה נפילתו ממגדל, תאונת הדרכים וכניסת
8 הסולר לעינו מתוארים היטב. כך גם ההתקף הפסיכוטי שחוזה בעת כליאתו במתקן מעצר צבאי
9 מתועד היטב ובו תיאורים קשים לגבי מצבו הפסיכוטי הקשה. למעשה מאז ועד היום [המערער] מצוי
10 במצב נפשי קשה ביותר ללא כל יכולת תפקוד וזאת כאשר יש לזכור כי טרם גיוסו לצה"ל לא סבל
11 מבעיה נפשית כל שהיא. לסיכום הוא סובל מסכיזופרניה בעת ובעקבות השירות הצבאי שלו."
12 בכך הוכח, לדעתי, הקשר הסיבתי העובדתי.
13

14 16. הקשר הסיבתי השני הנדרש הוא קשר סיבתי משפטי.
15 "בעוד שהמבחן הראשון הוא עובדתי, המבחן השני הוא נורמטיבי. . . הקשר הסיבתי המשפטי הוא
16 שאלת מדיניות הנתונה להכרעה המבוססת על שיקולים נורמטיביים. . . " (פלוני, פסקה 7, בהתבסס,
17 בין היתר, על אביאן).

18 "למבחן הקשר הסיבתי המשפטי ישנם שני יסודות: יסוד סובייקטיבי ויסוד אובייקטיבי.
19 היסוד הסובייקטיבי בוחן את הפגיעה מנקודת מבטו של החייל הספציפי, על רגישותו וחולשותיו
20 הייחודיות. גלומה בו ההכרה בכך שעל הצבא לקבל אותו כמות שהוא" (פלוני, פסקה 8, תוך הפנייה
21 לרע"א 2071/11 קופרמן נ' קצין התגמולים משרד הבטחון (3.9.2013), פסקה 6).

22 מחלה קונסטיטוציונלית מצביעה מטבעה על רגישות וחולשה ייחודיות, של מי שהיא טבועה בתוכו.
23 ראיה לכך נמצאת בענייננו באבחון שערך הקב"ן למערער טרם גיוסו, שבו הועלה "החשש שבשעת דחק
24 [המערער] עלול להישבר", ולכן המליץ שלא לשבצו כלוחם (ההמלצה שונתה מאוחר יותר).

25 כך "קיבל" הצבא את המערער, עם רגישותו הייחודית.
26 משום כך אני סבור כי בענייננו התקיים היסוד הסובייקטיבי הנדרש.
27

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 28051-04-20 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

17. היסוד האובייקטיבי, "עניינו בדרישה למידת מה של הדיקות בין הגורם שהביא מבחינה
עובדתית לפרוץ המחלה לבין השירות הצבאי ככזה – על תנאיו והאירועים המאפיינים אותו. . . לצד
זאת, היסוד האובייקטיבי יכול להתקיים במגוון רחב של מקרים, שמטבע הדברים לא ניתן לחזות
מראש את כולם" (פלוני, פסקה 8).
לשם בחינת קיומו של היסוד הסיבתי-משפטי-אובייקטיבי הנדרש לשם ההכרה בזכאות כנכה כשהמדובר
במחלה קונסטיטוציונלית, הותוו בפסק דין אביאן שלושה סוגי מקרים: הסוג הראשון מתייחס למקרים
שבהם המחלה התפרצה עקב אירוע ייחודי באופן מובהק לשירות הצבאי (כגון קרב), הסוג השני מתייחס
למקרים שבהם המחלה פרצה בעקבות אירוע או רצף אירועים שאינם בהכרח ייחודיים לשירות הצבאי.
" כאן אנו נדרשים להניח את האצבע על אירוע חריג מסוים (או סדרת אירועים מובחנת), שהתרחש
במהלך השירות ושאינו טריוויאלי ואינו עניין של יומיום, אשר הוביל לפרוץ המחלה. . . ודוק: החריגות
נבחנת ביחס לשגרת השירות של החייל המסוים – אין הכרח כי האירוע יהיה ייחודי ביחס לחיים
הצבאיים בכלל" (פלוני, פסקה 9, תוך הפנייה ל-רע"א 8138/07 פאר נ' קצין התגמולים משרד הביטחון
(21.6.2011), פסקה 21).
הסוג השלישי, "הוא החמקמק ביותר. הוא כולל מקרים שבהם המחלה התפרצה אצל חייל בלא שהיה
כרוך בשירותו יסוד צבאי (הסוג הראשון), ועל-אף שלא אירע אירוע חריג או יוצא-דופן ביחס לשירותו
(הסוג השני). אף במקרים אלו – מהסוג השלישי – ניתן לקבוע כי קיים קשר סיבתי משפטי ברובד
האובייקטיבי בין השירות הצבאי לבין המחלה, משום שעצם השירות הצבאי, על הלחצים, הפחדים
והמתחים המיוחדים הכרוכים בו, יצר בנפשו של החייל מצב דחק חריג וקיצוני. כאן הדגש הוא על
החווייה הצבאית במובנה הרחב. כך אף אם אין מדובר בחווייה צבאית קרבית או מלחמתית,
שמאפייניה הם צבאיים באופן הברור ביותר, כפי שצוין ביחס לסוג המקרים הראשון; וכך גם אם לא
התרחש אירוע או מספר אירועים נקודתיים וחריגים ביחס לשגרת השירות של החייל המסוים, כפי
שנדרש בסוג המקרים השני. ענינו הרואות אפוא כי ככל שאנו מתרחקים מליבת השירות הצבאי
ומאפייניו, כך דועכת עוצמתו ומובהקותו של הקשר הסיבתי. אך בזאת אין כדי לשלול קיומם של
מקרים שבהם תתמלא הדרישה לקשר סיבתי אובייקטיבי על-אף המרחק מהגרעין הקשה של מקרים
אשר אופייניים לצבא ולו בלבד"

(פלוני, פסקה 9).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 ביחס לסוג המקרים השלישי נקבע מבחן עזר: השוואה בין חיי הצבא לבין החיים האזרחיים:
2 "מטרתה של השוואה זו לשלול קשר סיבתי ממקרים שבהם המחלה הקונסטטוציונלית הייתה בכל
3 מקרה פורצת אצל החייל כפי שהתפרצה, אף לולא שירת בצבא. נדרש להראות כי מאפיין בשירות
4 הצבאי – כפי שהוא – השפיע על החייל. ודוק: מבחן ההשוואה לחיים האזרחיים אינו בלעדי או מכריע
5 (עניין אביאן, פס' 39), והוא אף מהווה כלי עזר רלוונטי רק ביחס לסוג המקרים השלישי" (פסקה 9).
6
7 18. יישום הפסיקה האמורה על ענייננו מביא, לדעתי, למסקנה כי הוכח גם הקשר הסיבתי-המשפטי-
8 האובייקטיבי הנדרש לשם ההכרה בזכאות.
9 שלושת האירועים שנמנו: הנפילה ממגדל השמירה, כניסת הסולר לעין ותאונת הדרכים, אינם "חריגים
10 במיוחד" כפי שאישר ד"ר מרצ'בסקי בחקירתו, אך אין המדובר באירועים קלים ורגילים אלא באירועים
11 בעלי משמעות.
12 כמתואר בחוות הדעת של ד"ר מרצ'בסקי, שסקר את המסמכים הרפואיים: בעקבות כניסת הסולר לעינו
13 של המערער הוא חש צריבה, טשטוש וכאבים חזקים בעינו והופנה לבית חולים, שם תועדו שריטות בעין
14 וטופל בחבישות. המערער חשש שכתוצאה מכך הוא עלול להתעוור באותה עין; כתוצאה מתאונת הדרכים
15 הוא נחבל בראשו, חש בסחרחורת וטשטוש ואיבד הכרתו חלקית והוא הושאר להשגחה בבית החולים
16 למשך יומיים והומלץ על המשך מעקב ביחידה; וכתוצאה מהנפילה ממגדל השימירה הוא נחבל בפניו
17 ובלסתו והופנה לחדר המיון. בעקבות נפילה זו חשש לעלות למגדלי שמירה.
18 כמו כן, שני האירועים של כניסת הסולר לעין ושל הנפילה ממגדל השמירה קשורים במובהק לשירות
19 הצבאי ולא יכלו לקרות במסגרת האזרחית: כניסת הסולר לעין ארעה תוך כדי ניקוי נשק ועמידה במגדל
20 שמירה אופיינית כמובן לשירות הצבאי.
21 ביחס לתאונת הדרכים, לא פורט האם היא ארעה במסגרת נסיעה בתפקיד צבאי (יצוין כי המערער שירת
22 בתחילת השירות כנהג) או בנסיעה פרטית, אך כאמור לעיל, ההשוואה לחיים האזרחיים היא כלי עזר
23 בלבד.
24 לפיכך ניתן לומר כי לכל הפחות שניים מהאירועים שנמנו, ויתכן שגם השלישי, נופלים בגדר סוג המקרים
25 השלישי שנמנה בפסק דין אביאן.
26

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

19. אולם, העיקר בעיני, שאין לראות במקרים הללו כמקרים בודדים ונפרדים, אלא יש לראותם כשלובים בשרשרת אירועים, שתחילתה בהצבתו של המערער כלוחם, על גורמי הדחק הכרוכים בכך, כפי שציין ד"ר מרצ'בסקי בחוות דעתו, וסופה בעריקתו ובכליאתו.

ביחס לגורמים שהביאו לעריקתו של המערער ולכליאתו, אף הועדה ציינה בפסק הדין כי מתקיים בהן הרכיב האובייקטיבי של הקשר הסיבתי המשפטי (אך שללה את הזכאות, משום שלדעתה לא התקיים היסוד העובדתי-רפואי).

אצטט מדבריה: " המערער נקרע בין הרצון להוכיח את מסוגלותו להמשיך ולשרת ולנתץ את התדמית של 'הכבשה השחורה' שלוותה אותו מילדותו, לבין המצוקה הכלכלית האמתית בה היה שרוי לאור הנושים שרדפו אותו והצורך לקיים את עצמו מבלי יכולת למעשה לעבוד, בשל היותו במסגרת הצבאית" (עמ' 20 למעלה).

ובהמשך: "קבענו כי המשבר הנפשי של המערער נבע מהלחצים הכלכליים הכבדים שהיו עליו בשל חוסר יכולתו לקיים את עצמו בהעדר משפחה תומכת, והחובות הכבדים שרדפו אותו. הייחודיות שניתן לייחס לשירות הצבאי הינה העובדה, כי המערער היה נתון במשטר חיים שלא הייתה לו שליטה עליו, ובמילים אחרות: המערער לא היה יכול לעבוד כדי לקיים את עצמו ולפרוע את חובותיו, בשל היותו בשירות צבאי ובתפקיד שלא אפשר לו לעבוד" (עמ' 20 למטה).

הנה כי כן, נמצא רכיב אובייקטיבי משמעותי נוסף שמקיים את הקשר הסיבתי המשפטי הנדרש: העובדה, שהמערער היה מצוי בלחצים כלכליים כבדים שגרמו לו לערוק, וכתוצאה מכך גם להיכלא, ייחודית גם היא לשירות הצבאי, מכיוון שאלמלא השירות הצבאי, ובמיוחד שירותו כלוחם, הוא היה עובד ומתפרנס, לא היה עורק ולא היה נכלא.

הלחצים הכלכליים הללו, והעריקה והכליאה שבאו בעקבותיהם, נופלים, לכן, גם הם, בגדר סוג המקרים השלישי של אביאן.

20. ביחס לשאלה האם יש להכיר בכליאה כשלעצמה כגורם המקים את היסוד הסיבתי-משפטי במחלות קונסטיטוציונליות: אכן ב-רע"א 214/13 פלוני נ' קצין התגמולים – היחידה לתביעות וקביעת זכאות (23.10.2013), דעת הרוב השיבה על שאלה זו בשלילה (אך הכירה בהחמרה חלקית).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

1 בפסק דין מאוחר שניתן ב-רע"א 6155/16 פלוני נ' קצין התגמולים (20.7.2017) הסתייג שופט המיעוט
2 בפסק הדין הקודם, כב' השופט הנדל, מההלכה שנפסקה שם, ואלה דבריו (פסקה 4):
3 " שלא למעלה מן הצורך אני מוצא לנכון להסתייג מקביעת ערכאות קמא כי ככלל, כליאה אינה
4 מקיימת את היסוד האובייקטיבי הנדרש במסגרת ביסוס הקשר הסיבתי המשפטי. אמנם, גם לשיטת
5 בית המשפט המחוזי הקביעה האמורה לא השפיעה על התוצאה במקרנו, אך יש מקום לשוב ולעמוד
6 על העניין, שמא הדבר יהיה רלוונטי בתיקים עתידיים. ציינתי בעבר (רע"א 214/13 פלוני נ' קצין
7 התגמולים – היחידה לתביעות וקביעת זכאות (23.10.2013)) כי מאסר אינו אירוע טריוויאלי, שולי
8 או שגרתי, וכי הוא אינו נופל מן המקרה שתואר בדנ"א 5343/00 קצין התגמולים נ' אביאן פ"ד נו(5)
9 732 (2002) (להלן: עניין אביאן)), שם תפקידה הצבאי של המערערת היה הקלדת נתונים למחשב.
10 לשון אחר – אם בעניין אביאן נמצא כי היסוד האובייקטיבי מתקיים, הרי שיסוד זה בוודאי מתקיים
11 כאשר מדובר בכליאתו של חייל מאחורי סורג וברית."

12
13 בענייננו, בשונה מהעניין שנדון בפסק הדין הראשון לעיל, ההתקף הפסיכוטי ארע במהלך הכליאה ממש,
14 והדבר מצדיק לדעתי הסתמכות על דעתו של כב' השופט הנדל בשני פסקי הדין הנזכרים.
15 אך העיקר הוא שבענייננו, כאמור לעיל, אירוע הכליאה לא היה האירוע הבודד לפריצת המחלה, אלא היה
16 חוליה אחת בכל שרשרת האירועים שתוארה, שכולה יחד הביאה לפריצת המחלה.

17
18 21. לסיום, אפנה לפסיקה הידועה, לפיה את **חוק הנכים**, בהיותו חוק סוציאלי הנועד להטיב עם נכי
19 צה"ל ולהכיר בתרומתם לחברה, יש לפרש באופן ליברלי וברוחב לב, ואין להעניק את הזכאות ביד קמוצה
20 (**אביאן**, פסקה 15; **פאר**, פסקה 17; **קופרמן**, פסקה 6; **פלוני**, פסקה 7 סיפא).
21 וכן אפנה לפסיקה הוותיקה, לפיה, בשאלת מובהקות הקשר בין השירות הצבאי לבין הפגיעה בחייל
22 ועוצמתו, החבלה שנחבל בה או המחלה שחלה בה, נטיית בית המשפט היא כי יש לפרשם ברוחב לב
23 שלא לסכל את מטרת החיקוק הבא להטיב עם אנשים הנושאים בסיכון מיוחד (ע"א 55/09 קצין התגמולים
24 נ' שפירא, פ"ד כג(1) 527, 530).

25
26 22. לאור הדברים הללו, זהו בפשטות המקרה שלפנינו: חייל שהתגייס בפרופיל מלא, 97, הוצב
27 תחילה כנהג אך בהיותו חדור מוטיבציה חתר להיות מוצב כלוחם והוצב כלוחם, נקלע לסדרה של אירועים
28 שבהם נחבל, נקלע ללחצים נפשיים שנבעו מטיב השירות וללחצים כלכליים שגרמו לו לערוק, נכלא

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

ובמהלך הכליאה נתקף בהתקף פסיכוטי, שבעקבותיו נשלח להסתכלות פסיכאטרית בבית חולים שלוותה ושוחרר סמוך לאחר מכן מהשירות, כשנה וארבעה חודשים מתחילת השירות, בפרופיל 21. לאחר שחרורו הוא נישא והתגרש לאחר כשנה, ניסה את מזלו בפרנסה מסוימת, נסע להודו והתנסה שם בסמים קשים, עד שהוא הוחזר ארצה ואובחן, כשלוש שנים בלבד לאחר שחרורו, כחולה סכיזופרניה. ההגיון אומר שמדובר בשרשרת אחת מתמשכת הקושרת את המחלה שפרצה בתקופת השירות לשירות עצמו, כאשר בעת שהיה בשירות לא ניתן היה לאבחן את מחלת הסכיזופרניה, מהטעמים שמנה ד"ר מרצ'בסקי, ואבחנה זו נעשתה שלוש שנים לאחר השחרור. לכל הפחות ניתן לומר כי בנסיבות שתוארו, המערער עמד בנטל הנדרש לשם הטיית מאזן ההסתברות (ראו: ע"א 192/85 קצין התגמולים נ' הכט, פ"ד מד(3) 646), ואם עדיין נותר ספק כלשהו, הוא צריך לפעול לטובת המערער, בהתאם לפסיקה דלעיל.

23. אשר על כן, אני סבור שיש לקבל את הערעור ולקבוע שהוכחו בענייננו כל התנאים הנדרשים לשם ההכרה בזכאות לפי חוק הנכים.

יונה אטדגי, שופט

השופט י. שבח:

1. חוששני כי חרף המגמה לנהוג עם נפגעי הצבא ברוחב לב, ולא ביד קמוצה, וחרף מצבו המצער של המערער החולה במחלת סכיזופרניה, לא ניתן להכיר במחלתו ככזו שפרצה בזמן השירות ועקב השירות, משההכרה אינה עולה בקנה אחד עם הראיות שהובאו בפני הועדה ועם ההלכה הנוהגת, ואין מנוס מדחיית הערעור, כפי המוצע ע"י השופטת יעקובוביץ, ומנימוקיה.

2. המערער לא הוכיח כי המחלה פרצה בזמן השירות. המחלה אותתה על סימניה הראשוניים עוד לפני הגיוס. התמונה האידיאלית שצוירה ע"י אם המערער בתצהירה ובעדותה, ביחס לנסיבות החיים שאפיינו את המערער טרם גיוסו, לרבות התנהגותו ומצבו

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 20-04-28051 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

הבריאותי, נסתרה מניה וביה ע"י התיק הרפואי של המערער שצורף לתיק המוצגים, והגרסה לפיה לא
סבל המערער מהפרעה נפשית טרם הגיוס – קועקעה לחלוטין.

הוברר כי המערער עזב את בית אמו כבר בהיותו בן 15, הוא "נהג להטריד את האב החורג באיומי
טלפון בנוסח "אני בא לשחוט אותך הלילה"; בכתה י' נשר מבית הספר ו"שנתיים תמימות טייל
בעולם"(!); טרם הגיוס ביקר את אביו מולידו המתגורר באפריקה "השתולל שבר חפצים וריהוט וברח
לג'ונגל" שם שהה 10 ימים (סיכום מחלה 25.10.2019 ת"ר 123).

במסמכים הרפואיים צויין כי בהיותו כבן 15 שנים "באותה העת היה בטיפול פסיכולוגי פרטי במשך
כשנה"; בסיכום אשפוז מיום 07.11.1990 צויין שאושפז בגלל חשד להתקף פסיכוטי "כנראה חוזר" וכי
"היה בטיפול פסיכותרפויטי פרטי למשך שנה לפני מספר שנים..." (מסמך 122 בת"ר).
בחוות דעת רפואית שנערכה ביום 03.09.2003 ע"ד ר' גונפולנסקי ממכון פסגות המופנית למוסד לביטוח
לאומי נאמר "מגיל צעיר השתמש בחומרים: גראס, הלוצינוגנים, אקסטזי..." (מסמך 166 ת"ר).

מסקנת פרופ' מסטר מטעם המשיב לפיה למערער "היו הפרעות התנהגות ובעיות משפחתיות קשות
אשר סביר תרמו לפרוץ הפרעה סכיזופרניה אצלו"- מעוגנת אפוא בראיות.

3. המחלה גם לא התפרצה לראשונה בכלא אלא קודם לכן.
מהתיעוד הרפואי עולה שהמצב הבלבולי החל אצל המערער בתקופת העריקות (45 יום) טרם הסגיר את
עצמו, שאז המערער "השתקע בבית נטוש והחל לעבוד בעבודות על מנת להחזיר חובותיו" (שלוותה,
14.10.90 ת"ר 112); "...גר בדירה נטושה שמצא" (ת"ר 114) ועבד בפאב.

בסיכום המחלה מיום 25.10.2019 צויין "...הסתגר בבית נטוש בתל אביב עם חברתו... בזמן זה החל
לשמע לחישות סביבו שנתנו לו עצות מנוגדות. חש מבולבל ומדוכא והרגיש רדוף על ידי נושים.
התפתחו הפרעות בשינה ופחדים. טל הסגיר עצמו לצה"ל".

ההתקף הפסיכוטי בכלא היה אך המשכו של המצב הנפשי בו היה נתון המערער עת הסגיר עצמו לצבא.
המחלה התפרצה במלוא עוצמתה במהלך השהות בהודו לשם נסע לאחר השחרור מהצבא, שהתאפיינה
בצריכת סמים.

4. המחלה גם לא התפרצה עקב כליאתו של המערער.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 28051-04-20 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

המערער שהה בכלא שלושה ימים, ולא נטען כלל כי הולם המחבוס או תנאי הכליאה גרמו לו למתח ודחק בעקבותיהם התפרצה המחלה. לא נטען כי בכלא עבר המערער אירוע טראומתי: לא נטען להתעללות, או ליחס מחפיר, או להשתתפות בקטטה, גם לא לתנאי כליאה קשים. נטען לכליאה, ותו לא, אך בכך לא סגי. לא למותר להזכיר את שנפסק בדנ"א 7413/13, אליו הפנתה חברתי השופטת יעקובוביץ: "**בקביעה כי מאסר בכלא צבאי כשלעצמו אינו מגבש קשר סיבתי נדרש אין אפוא חידוש ממש**" (פסקה 9), כמו גם את אשר נאמר בהליך הערעור נושא אותה בקשה, ההחלטה ברע"א 214/13, לפיו "**מבלי להקל ראש במתח אינהרנטי הקשור בשהות בכל תקופת מאסר מטבעה, הנה בהיעדר אינדיקציה לנסיבות מיוחדות במאסר, אין לראות שהות כזאת כגורם אובייקטיבי המצדיק הכרה בגרימה. גם ביסוד הערכי הכרוך בכך אין להקל ראש – אין מקום כי בית משפט זה, על פי מבחני תכליתו של חוק הנכים, יתן ידו להכרה בנכות מתמדת על כל המשתמע הימנה בעקבות מאסר שלא היה חריג בתנאיו**" (פסקה ג לפסק דינו של השופט רובינשטיין).

זאת בהלימה לרוח הפסיקה ברע"א 4399/08 קצין התגמולים נ' רוקח, כי "**יש ליתן משמעות אמיתית לדרישת סעיף 9 לחוק הנכים**" [שענינו "**נכה שהתנהגות רעה חמורה מצדו גרמה לנכותו...**" – י.ש.], וכאשר מדובר בהתנהגות רעה וחמורה לא לאפשר את מתן ההטבות הנרחבות הניתנות על פי חוק הנכים..." (פסקה 27 לפסק דינה של השופטת ארבל).

5. המערער גם לא הוכיח קשר סיבתי לתנאי השירות. בשל הנימוקים שציינה השופטת יעקובוביץ, לא ניתן להתבונן על אותם שלושת האירועים שמנה המערער: כניסת סולר לעין, תאונת דרכים ונפילה ממגדל שמירה, ככאלו המהווים אירועים חריגים או גורמי דחק, אפילו לא מההיבט הסובייקטיבי. מדובר באירועים בנאליים חסרי חריגות כלשהי, שאין ניתן לקשור אותם, בהתבוננות המקלה ביותר, לכאלו שיכולים לגרום להתפרצות מחלת סכיזופרניה.

קשה גם להתבונן על אירועים אלו כעל שרשרת אירועים בעלי משקל מצטבר, שהרי אירוע הסולר בעין (14.04.1989) ואירוע תאונת הדרכים (10.11.1989) התרחשו שניהם לפני ראיון שני ברה"ן למלש"ב מיום 24.12.1989 שנערך לצורך שינוי ההצבה, שאז המערער היה חדור מוטיבציה להתגייס לפעילות קרבית ללא אזכור או רמז לסימנים בעייתיים; והאירוע השלישי התרחש בשלב הכשרתו כלוחם, בבית הספר למקצועות חי"ר, אף כאן ללא רמז להשלכה נפשית כלשהי של האירוע.

6. העריקה מהצבא אף היא לא קשורה לתנאי השירות, אלא נעוצה, כפי העולה מהתיעוד הרפואי לכל אורכו, הנסמך על תישאול המערער, במצבו הכלכלי, בחובות שצבר ובשאיפתו לפרוע חובות אלו, ולא

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

ע"ו 28051-04-20 פלוני נ' קצין התגמולים-משרד הבטחון-אגף השיקום

תיק חיצוני : 117124002

בשל תנאי השירות או קושי בשירות, בהלימה לממצאה העובדתי של הועדה לפיו - "אין לוועדה ספק, כי
הלחצים הנפשיים הכבדים של המערער לא נבעו מן האירועים עליהם הוא מסתמך בתביעתו אלא
נבעו מן הרקע המשפחתי הקשה והעדר תמיכה כלכלית... בשירותו כלוחם לא התאפשר לו לעבוד...
הוא נקרע בין בצורך להחזיר את חובותיו לבין הרצון להוכיח לעצמו כי מסוגל להמשיך ולשרת..."

7. אף אני סבורה כי לא ניתן לקבל את הטענה, שלא נטענה ע"י המערער בתביעתו, אלא הועלתה
לראשונה ע"י בא כוחו במסמך הסיכומים מטעמו, הנוגעת להצבת המערער לתפקיד לוחם, אף שכישוריו
הנפשיים לא אפשרו זאת. המדובר בטענה המצריכה גם תשתית עובדתית וגם תשתית רפואית, מעבר
לקשר הסיבתי המשפטי. תשתית עובדתית אינה בנמצא, גם לא חוות דעת רפואית שתתמוך בתזה.
ממילא אין לה התייחסות שוללת בחוות דעת מטעם המשיב.

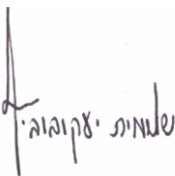
8. אף אני סבורה כי אין מנוס מדחיית הערעור.

16
יהודית שבח, שופטת, סג"נ

התוצאה

בדעת רוב השופטות שבח ויעקובוביץ, ונגד דעתו החולקת של השופט אטדגי - הערעור נדחה.
ניתן היום, ה' ניסן תשפ"א, 18 מרץ 2021, בהעדר הצדדים.

שלומית יעקובוביץ, שופטת

יונה אטדגי, שופט

יהודית שבח, שופטת, סג"נ
אב"ד